

Hospodářský pokrok a prohlubování rozdílů

Touha a odhodlání Vietnamu stát se do roku 2010 zemí se středními příjmy je podle všeho uskutečnitelná. Hospodářské reformy podstatně rozšířily možnosti lidí a posílily jejich účast na procesu rozvoje. V ekonomice ovšem narůstají rozdíly; pro většinu obyvatelstva je pokrok nadále svízelný. Vláda by měla věnovat více pozornosti tomu, aby všichni občané měli přístup ke službám, informacím a příležitostem umožňujícím zlepšit vlastní život. Rychle se rozvíjející občanská společnost může pomoci v kontrolování a omezování korupce.

ActionAid International Vietnam (AAV)
Phan Van Ngoc
Saroj Dash

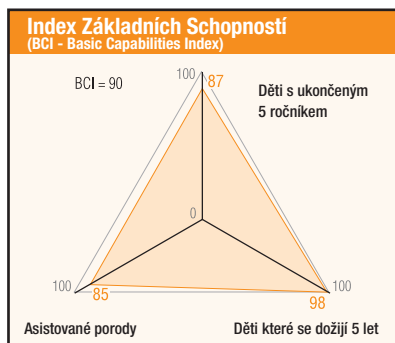
V posledních pěti letech dosáhl Vietnam pozoruhodného sociálního a hospodářského pokroku i za situace, kdy ve zbytku jihovýchodní Asie rozvoj ochabl. Makroekonomické výsledky země byly pozoruhodné: průměrné roční tempo růstu HDP dosáhlo 7,6 %. Podíl lidí žijících v chudobě klesl z 58 % roku 1993 na dnešních asi 20 % bez toho, že by to vyvolalo významnou sociální nestabilitu. Podobné zlepšení vykazují další ukazatele sociálního rozvoje.

Tento působivý sociálně-ekonomický rozvoj byl vyvolán a do značné míry udržován procesem Doi Moi (hospodářské obnovy), jehož součástí byla pozemková reforma, liberalizace cen a dekolktivizace zemědělství. Vláda také provedla radikální politické reformy. Jejich součástí je Ústava z roku 2001, jež dala Národnímu shromáždění právo hlasovat o důvěře zvoleným vůdcům včetně ministrů. Došlo také k reformě práva, např. k přijetí nových zákonů umožňujících vytváření organizací sociálního rozvoje, a ke koordinovaným akcím v boji proti korupci. Navíc 10. sjezd Komunistické strany schválil v dubnu 2006 pětiletý plán sociálně-ekonomického rozvoje pro léta 2006-2010, který dále zvýraznil zájem Vietnamu stát se do roku 2010 zemí se středními příjmy. Přelomová rezoluce 10. sjezdu strany označila za klíčovou prioritu budoucího vývoje lidská práva.

Tyto reformy značně rozšířily spektrum možností, mezi nimiž mohou volit Vietnamci, a posílily jejich účast na procesu rozvoje. Práva chudých a vyloučených lidí jsou však nadále zpochybnována prohlubujícími se rozdíly mezi bohatými a chudými, městy a venkovem, většinovými Kinhy a etnickými menšinami. Pro velký počet lidí žijících z příjmů pouze nepatrně přesahujících hranici chudoby je pokrok nadále svízelný. Hospodářské šoky vyvolané vnějšími vlivy, jako jsou přírodní katastrofy nebo jednání obchodních partnerů, mohou zatlačit miliony domácností zpět pod oficiální hranici chudoby.

Etnická trhlina

Podmínky panující v zapadlých zemědělských okresech a zejména mezi etnickými menšinami jsou nápadnou výjimkou z úspěchů země dosažených v omezování ekonomické chudoby bez podstatného nárůstu celkové nerovnosti. Etnické menšiny tvoří

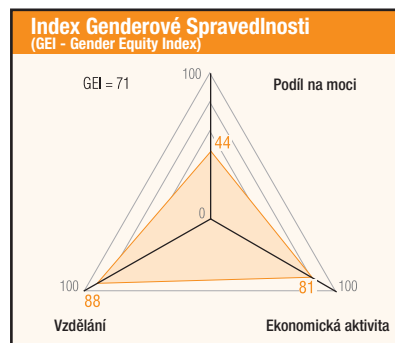
pouze 15 % všeho obyvatelstva, ale 40 % „chudých“; očekává se, že do roku 2010 se tento poměr zvýší na dvě třetiny.¹ Podíl vážně chudých činí u etnických menšin 19,2 %, u většinových Kinhů pro srovnání pouze 2,6 %. Nejhůř jsou na tom ženy a dívky. Mají horší přístup ke vzdělávacím a zdravotním službám a méně hospodářských příležitostí než muži z etnických menšin a kinhské a čínské ženy. Chudší domácnosti jsou také obvykle větší, s větším počtem dětí a starých lidí, a v jejich čele bývá obvykle žena.

Mnoho rolníků se dostalo do obtížné situace v důsledku rychlé urbanizace, která bude pokračovat s tím, jak bude průmysl – nejmocnější hospodářský sektor – dál předbíhat zemědělství. Různé výpočty spotřební a příjmové nerovnosti poukávají na rostoucí odstup mezi bohatými a chudými, zejména mezi městskými oblastmi a venkovskými komunitami, kde dodnes žije a pracuje převážná většina obyvatelstva. Všechny významné ukazatele nerovnosti vykazují od roku 1998 vzestupný trend. Giniho koeficient pro spotřební výdaje začal stoupat ještě dřív: od roku 1993, kdy činil 0,33, vzrostl do roku 1998 na 0,35 a v roce 2002 byl přibližně 0,37.² Značné nerovnosti existují také v jiných oblastech, jako je výživa dětí, zdravotní péče v mateřství a přístup ke vzdělání a čistě vodě.

Genderové trhliny

Ačkoliv Vietnam došel dál směrem ke genderové rovnosti než mnoho srovnatelných zemí, přetrvávají značné rozdíly. K zajištění dalšího pokroku bude třeba pokračovat v soustředěném úsilí a společenských změnách.

Ženy ještě pořád musí překonávat zábrany své plné účasti na veřejném životě. I když jejich podíl

v zákonodárných sborech je poměrně vysoký (v Národním shromáždění 27 %), jsou pořád nedostatečně zastoupeny ve veřejných funkcích, zejména v místní správě. Na úrovni provincií, okresů a obcí tvoří ženy pouze 5 % členů výkonných orgánů s rozhodovacími pravomocemi, jako jsou lidové výbory. Kromě toho se ženám pořád často upírá bez ohledu na legislativní reformy rovné právo na výrobní prostředky.

Na většině vietnamského území je čistý podíl žáků zapsaných ke školní docházce zhruba stejný u dívek i chlapců, a to na základních i středních školách. Pro střední školy byl v roce 2004 tento poměr 66 % u dívek a 61 % u chlapců. Zaměstnanost žen je přibližně stejná jako u mužů. Ve věkové skupině od 15 do 64 let mělo placené zaměstnání v průběhu 12 měsíců před nejnovějším sčítáním domácností 83 % mužů a 80 % žen. Ženy jsou pořád za stejnou práci placeny méně, ale rozdíl se dramaticky zmenšil ze 30 % začátkem 90. let na dnešních 17 %.

Problematika městské chudoby

Pokrokové změny veřejné politiky na podporu průmyslového rozvoje způsobily, že se naléhavějším problémem stává městská chudoba. Je jasné, že souvisí s venkovskou chudobou: migrace do městských oblastí se zřejmě bude dále zrychlovat, protože růst bohatství měst daleko předbíhá hospodářský rozvoj venkova. Migranti přitom zůstávají chudí, což způsobuje několik faktorů: nedostatečný rozvoj městské infrastruktury, omezený přístup k sociálními službami (v případě neregistrovaných migrantů) a neexistence silné sociální sítě typické pro vietnamské „vesnice“, z nichž přichází většina migrantů.

Většinu migrantů tvoří ženy, které jen málo znají místo, do něhož se stěhují, a co je důležitější, neznají dobře svá práva a legitimní nároky. Mnoho jich končí v podnicích s velmi obtížnými pracovními podmínkami

1 World Bank 2006.
2 UNDP, Closing the Millennium Gaps, 2003.

a nízkými mzdami. Jiné upadají do kruté pasti chudoby a jsou nuceny hledat jakékoli prostředky k přežití, ať jsou sebevíce riskantní. Nejzranitelnější sociální skupiny jako osoby prodané do zahraničí, lidé žijící se sexem a žijící s HIV/AIDS, se skládají především ze žen a dětí. Sexuální práce je nejen nebezpečná, ale také stigmatizovaná, ve Vietnamu definovaná jako „sociální zlo“.

HIV a AIDS se pravděpodobně stane ještě větším problémem ohrožujícím udržitelnost sociálně-ekonomického rozvoje. Ačkoliv se oficiální míra infikovanosti činí 0,28 % může zdát nízká, případy nyní hlásí všech 64 provincií a městských oblastí, a to zejména mezi mladými lidmi. Většina odborníků se obává, že jejich počet poroste. Nové a obtížné výzvy mohou také přinášet katastrofické události, jako bylo šíření těžkého akutního respiračního syndromu (SARS) v celém regionu roku 2003 a vypuknutí ptáčí chřipky, nebo přírodní katastrofy jako tajfuny a záplavy podobně jako významné změny klimatu.

Problematika ekonomické integrace

Stím, jak se Vietnam stále pevněji integruje do globální ekonomiky, bude stále zranitelnější kolísáním cen komodit a vrtochy investorů na trhu cenných papírů. Postupně byly sníženy celní i necelní přehrady a v plánu je další liberalizace, aby byly splněny podmínky členství ve Světové obchodní organizaci (WTO). Pokud nebudou výslovně řešeny potenciální nepříznivé dopady těchto reforem, může se stát, že chudí a vyloučení lidí v celé zemi nebudou mít z této politiky otevřených dveří žádný prospěch.

I když si je vláda vědoma mnoha otázek a neřešených problémů, které vyvolává ekonomická integrace, zatím ještě nepřišla s konkrétními návrhy, co s nimi dělat. Jestliže budou pokračovat současné trendy, ekonomická integrace daleko předběhne agendu snižování chudoby. Bez komplexní strategie ke zlepšení podmínek nejzranitelnějších skupin se chudoba a nespravedlnost může zhoršit.

Problematika dosahování Rozvojových cílů tisíciletí (MDGs)

Úkolem MDGs, k jehož splnění má země nejdál, je budování kanalizace. Ačkoliv roku 2004 žilo v obydlích se správnou kanalizací 76 % obyvatel měst, na venkově jich bylo pouze 16 %.³ K důvodům neuspokojivého vývoje patří chybějící jednotná politika v této oblasti, nejasná institucionální odpovědnost a slabá koordinace mezi ministerstvy, společně s nedostatečným zájmem mezinárodního společenství o tuto otázku.

Sílící korupce

Korupce je vážným celostátním problémem, kterému byla věnována značná pozornost na 10. sjezdu strany v dubnu 2006. Transparency International udává u Vietnamu index vnímání korupce 2,6 – což je nejhorší

PRODANÁ ŽENA SI BUDUJE LEPŠÍ ŽIVOT

Dinh Thi Thuy z provincie Haiphong je jednou z mnoha vietnamských žen, jež byly prodány do zahraničí. Její rodina zaplatila místnímu zprostředkovateli, aby jí zařídil sňatek s korejským mužem. Po dlouhavém vyřizování právních záležitostí odjela do Koreje, ale její manžel se neobjevil; místo něho jí přijala žena vystupující jako překladatelka. Thuy odvezli někam do hor, kde byla spolu s dalšími ženami nacházejícími se ve stejné situaci nucena celý den pracovat v továrně na zubní kartáčky a sbírat odpad za nedostatečné stravy a odpočinku.

Thuy se podařilo utéct. Nyní je v rekonvalescenci a bydlí v útulku pro prodané ženy v Hanoji, jediném útulku v severním Vietnamu, který podporuje ActionAid Vietnam (AAV). Absolvuje tam také odborný výcvik, aby byla v budoucnu ekonomicky nezávislá. Chce také dokončit rozvodové řízení. „Chci začít nový život. Kdo si mě vezme, když jsem pořád vdaná?“ Doufá, že dosáhne soudního stíhání sňatkového zprostředkovatele a AAV jí pomáhá společně s jinými organizacemi. AAV také koordinuje právní součinnost s korejskými a vietnamskými úřady tak, aby Thuy mohla začít nový život. „Můj sen je, že tady dokončím dvouměsíční intenzivní kurz a pak si otevřu salon krásy v Haiphongu. Je to úžasné!“ říká paní Dinh Thi Thuy.

výsledek v celé jihovýchodní Asii s výjimkou Filipín a Indonésie.

Prosazování nově přijatého protikorupčního zákona je v místních kulturních souvislostech podle všeho obtížné zejména z toho důvodu, že vláda nemá dost lidí potřebných pro agresivní akci. Na místní úrovni se korupce, nedostatek odpovědnosti a nízké řídicí schopnosti mohou stát vážnou překážkou realizace plánovaných reforem ve státní správě.

Aktivní role médií

Tradičně se za úkol státem kontrolovaných médií považovala prostě výchova veřejnosti. Vznikající kádry redaktorů a profesionálních novinářů však začaly produkovat nezávislé zprávy o významných otázkách týkajících se chudoby, špatného vládnutí a nedostatku demokracie. V poslední době média odhalila korupci a zneužívání moci vládními úředníky, kteří vyvlastňovali půdu a jiné zdroje. Tento typ aktivní angažovanosti sehrává významnou úlohu v občanské společnosti tím, že vybízí k diskusím, vyjadřuje názor veřejnosti na závažné otázky a pomáhá zajišťovat práva občanů.

Cesta před námi

Je podstatné, aby se vláda více soustředila na to, aby zranitelné skupiny měly přístup ke službám a příležitostem umožňujícím zlepšení jejich životních podmínek a informovanosti. Politika a institucionální reformy zaměřené na podporu demokracie a dobrého vládnutí pomohou vytvořit otevřený prostor, v němž se budou lidé moci podílet na procesu rozhodování zejména na místní úrovni. V posledních deseti letech se stále více uznává, že občanská společnost může v zemi sehrávat významnou kladnou roli. Může pomoci ke kontrole a omezení korupce, jež se stala vážnou hrozbou pro legitimitu vlády. ■

3 DfID – Vietnam Country Assistance Plan 2007-2001, str. 10.